

TIP ORGANOGENEZE RODNOG DRVETA

Stadijna zrelost i period rodnosti, kao elementi individualnog razvića (ontogeneze) ne uslovljavaju i tip organogeneze rodnog drveta, tj. vremenskog perioda za koji će vegetativni pupoljak, u određenom položaju u prostoru i prema produžnici, biti diferenciran u generativni pupoljak, kao i njegovo dalje ponašanje tokom i posle plodonošenja. Tip organogeneze dakle definiše gde i kada će se formirati generativni pupoljci. Regulisanjem ugla grananja neće se isključiti tip organogeneze rodnog drveta koji je zapravo sortno definisan, što se vidi i iz činjenice da različitim kombinacijama sorta-podloga i pojedinačno kod kalem-komponentata treba određen broj godina da formiraju generativne pupoljke i dominantni tip rodne grančice, i pored identičnog položaja grane. Tip organogeneze rodnog drveta takođe definiše i odnos koji treba uspostaviti između rodni grančica i vegetativnih prirasta, kao i trenutak odstranjivanja izrođenog drveta (tip rezidbe). U tom kontekstu, dominantni tip rodne grančice jeste najzastupljeniji tip rodne grančice koji se prvi put formira iz bočnog vegetativnog pupoljka letorasta ili nosača rodnog drveta. Ovde se pre svega misli na mlado rodno drvo, a rodne grančice iz kategorije starijeg rodnog drveta se ne računaju pošto je njihovo formiranje najčešće određeno nekim dr. faktorima. Važno je istaći i da se struktura kategorija prirasta u kruni menja sa periodima uzrasta, da podloga utiče na određene zakonitosti rasta i plodonošenja, a da je dominantni tip rodne grančice relativno konzervativna osobina genotipa.

Mićić i sar. (1998 b) su, razmatrajući tipove plodonošenja kod jabuke na osnovu dominantnog ugla grananja u spontanom razvoju stabla, vegetativnog potencijala tačaka rasta na različitim pozicijama duž prirasta i strukturi obraslosti skeletnih prirasta i nosača rodnog drveta konstatovali četiri parametra koji definišu odnos između rasta i rodnosti: *kategorija pupoljka* (vegetativni : rodni); *kategorija prirasta* (letorasti : rodno drvo u evoluciji : radna grančica); *odnos broja listova i rodni grančica*; *rodni potencijal i njegova realizacija* u datim agroekološkim uslovima. Pojam rodni potencijal predstavlja ukupan broj izdiferenciranih generativnih pupoljaka koje određena kombinacija sorta/podloga formira svake godine u datim agroekološkim uslovima. Realizacija rodnog potencijala zavisi od niza faktora (ekoloških, nivoa oplodnje, agro- i pomotehnike) i definiše koeficijent rodnosti, tj. procenat cvetova koji će dati fiziološki zrele plodove. Ukoliko je realizacija rodnog potencijala izuzetno visoka pri određenom odnosu rasta i rodnosti-to stvara nepovoljan odnos broja plodova i listova, kakav je čest slučaj kod vretena. Stoga se mora pristupiti proredi cvetova ili plodova, kao dodatnoj fitotehničkoj operaciji. Pomenuta grupa autora izvodi još jednu kategoriju, tzv. produktivni tip rodne grančice koja je u stanju da sa visokim stepenom pouzdanosti donose fiziološki zrele plodove. Naime, generativni pupoljci nemaju isti rodni potencijal s obzirom na različit nivo diferenciranosti i različite fiziološke osnove u pogledu tipa rodne grančice na kojoj se nalaze, njenog položaja u kruni i ugla otklona prema matičnoj grani, primenjene agro- i pomotehnike, opterećenosti rodnom i ekoloških uslova. U osnovi, svaka kombinacija sorta/podloga donosi fiziološki zrele plodove pretežno na određenom tipu rodne grančice u pomotehnički definisanim uslovima. Pojava stresa u pojedinim fazama diferencijacije ima za posledicu promenu dominantnog tipa plodonošenja.

Stoga je u definisanju zahvata u sortnoj agro- i pomotehnici svake kombinacije sorta/podloga u određenim proizvodnim uslovima osnovno pitanje kako odrediti produktivni tip rodne grančice. Odgovor je relativno lako dobiti, i to na osnovu utvrđene strukture rodnih grančica za svaku postojeću kombinaciju plemke i podloge u datom sistemu gajenja pre ili posle izvođenja zimske rezidbe. Definisanje agro- i pomotehničkih zahvata kojim će se formirati potreban broj produktivnih rodnih grančica na određenim nosačima rodnog drveta različit je u varijanti kada je dominantni tip rodne grančice istovremeno i produktivni tip rodne grančice, ili ukoliko postoje razlike između ove dve kategorije. U ovom poslednjem slučaju-odgovor na pitanje koja je to vrsta zahvata koje ćemo primeniti kako bi se produktivni tipovi rodnih grančica mogli formirati svake godine na određenim pozicijama u kruni zahteva širu histološku i anatomsko-morfološku analizu.

mr Dejan Marinković